

חינוך נכון לתפילה ולברכות

הרב שמואל טל

כיצד יש לחנך את הילדים לאהבת התפילה והברכות? צריך להדגיש באוזני הילדים כמה הקב"ה שמח בתפילות ובברכות שלהם. ניתן 'לצייר' להם איך כל הפמליא של מעלה מתרגשת לקבל כל ברכה וברכה, כמה אור כל תפילה מביאה עמה, כמה הקב"ה מצפה ומשתוקק לשמוע את קולו של ילד יהודי מברך את שמו, וכיצא בזה. בנוסף, רצוי שההורים גם יביעו את שמחתם בכך שהילד מברך באמצעות מתנה סמלית מתאימה (ממתק, צעצוע קטן וכדומה); אבל חשוב שזו תינתן דוקא לאחר מעשה, ולא תובטח מראש על ידי התניה ("אם תברך יפה תקבל כך וכך").

כך גם לגבי תפילה בבית הכנסת, החיזוק העיקרי שהילד צריך לקבל הוא החוויה הנעימה שבזה. צריך ללכת אתו יד ביד, להדגיש את המציאות שזהו זמן שהילד זוכה להיות בחברתו של אבא, והחוויה היא חוויה חיובית משותפת לשניהם. וגם כאן, רצוי להוסיף ציפור קטן ולא מתוכנן.

העיתוי הנכון להתחיל לקחת את הילד לבית הכנסת הוא כשהילד מגיע לכיתות הנמוכות בבית הספר (ב-ג)¹. בשלב זה התפילה אמנם ארוכה מדי בשבילו, אבל חשוב שהוא יתרגל לחוויה של התפילה בבית הכנסת כחלק ממצייאות החיים שלו. כדי לא להעמיס עליו, כדאי שיגיע לזמן קצר יחסית וגם יביא אתו ספר לקריאה. האבא צריך להגדיר לילד מה בדיוק יתפלל, ובשאר הזמן יקרא בספר. בהמשך, כאשר הילד מתרגל לתפילה, יש להגדיל בהדרגה את משך השהייה בבית הכנסת והשתתפות בתפילה – אך ללא כפייה, שיוצרת התמרמרות, אלא באהבה ובשמחה ומתוך חיזוק הרצון הטוב של הילד.

ידידות

בקשר שבין ה' יתברך לישראל אנו מוצאים דבר מופלא: ישראל נקראו 'ידידים' לה' (ירמיה יב, ז; מנחות נג ע"ב; ברכת 'אמת ויציב', ועוד). גם בנים יכולים להיות ידידים להוריהם². אמנם חייבת להיות להורים סמכות על הילדים, וברור שיש מדרג ברור בין ההורים לילדים מצד ניסיון החיים והידע, וכמו שקיימת סמכות ומדרג ברור בינינו ובין ה' יתברך, אך עם זאת יכול להיות ביחסים אלו גם צד של ידידות: יש לי מה לשמוע מהילד, הוא יכול להחכים אותי, להשמיע באוזני אמירה נבונה. אני גם יכול לשתף אותו בדברים שמעסיקים אותי, ולעתים אפילו אשנה את הנהגתי בעקבות ההתייחסות שלו.

קשר מיוחד כזה יכול להיבנות רק על גבי בסיס איתן של אהבה. כאשר ההורים אוהבים מאוד את ילדיהם ומראים להם זאת, ומתוך כך הילדים רוכשים ביטחון באהבת הוריהם אליהם ואוהבים גם הם את הוריהם, יכולה להיבנות גם ידידות ביניהם. התוצאה של ידידות כזו היא נפלאה ביותר: לא רק שמאומה לא נגרע מכבודו ומערכו של האב, שכביכול 'יורד' אל הילד, אלא גם הילד מתרומם ומתקרב לאביו, ועל ידי זה הוא מתדמה אליו ומקבל את כוחו. זה דבר שהולך ומתעצם, ומביא את הילד למקום יותר בוגר, יותר משמעותי, יותר עוצמתי. זוהי פסגת החינוך.

חשיבות האהבה בין ההורים לחינוך הילדים

יש לציין שגם האהבה בין בני הזוג חשובה מאוד לגידול הנכון של הילדים. עסקנו בכך שהתדר שעליו הבית עומד צריך להיות תדר של אהבה; חלק מזה הוא שיש אהבה בין בני הזוג. מתחים בין ההורים מעיבים מאוד על עולמם של הילדים ומאיימים על יציבותו. לכן השלום בין בני הזוג נקרא 'שלום בית' – כיון שהוא מקרין על הבית כולו, על המשפחה כולה. מובן, אם כן, שהשקעה בזוגיות היא בעצם השקעה בחינוך; ההשקעה הגדולה

¹ להבדיל מחינוך לתפילה בכלל, שצריך להתחיל כבר בגיל צעיר מאוד.
² מדובר בגילאים מבוגרים יחסית, אבל מקצת מזה יכול להופיע כבר בגיל 7-8.

שבני הזוג משקיעים באהבה ביניהם היא אחד הדברים היותר משמעותיים בבואם לגדל את ילדיהם לתורה ולמעשים טובים. כשילד גדל בבית כזה, שהוא מרגיש שאבא אוהב את אמא ואמא אוהבת את אבא, שהוא חי את זה שלבו של הבית פועם על אהבה – זה משפיע המון על היציבות שלו. זה חלק מהעניין של "לחנך מתוך אהבה"; לא רק לחנך מתוך אהבה כלפי הילד, אלא לחנך מתוך זה שהבית הוא בית של אהבה.